

АГЕНЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВОЗДУХОПЛОВСТВО

463.

Врз основа на член 108 став (3) од Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 14/24, 224/24 и 3/25), директорот на Агенцијата за цивилно воздухопловство донесе

П РА В И Л Н И К ЗА ОБЕЛЕЖУВАЊЕ НА ВОЗДУХОПЛОВИ

I. Општи одредби

Член 1

Со овој правилник се пропишува начинот и местото на обележување на цивилни воздухоплови регистрирани и евидентирани во Република Северна Македонија со знаците за државна припадност, регистарските ознаки и другите евиденциски ознаки.

Член 2

Одделни изрази употребени во овој правилник го имаат следното значење:

1. **Авион (aeroplane)** е воздухоплов потежок од воздухот кој се движи на моторен погон и кој узгонот во лет главно го добива од аеродинамичните реакции на површините кои во одредени услови на летот остануваат неподвижни;
2. **Балон (balloon)** е воздухоплов полесен од воздухот кој се движи без моторен погон;
3. **Воздухоплов (aircraft)** е секоја направа што може да се одржува во атмосфера заради реакција на воздухот освен реакцијата на воздухот што се одбива од површината на земјата;
4. **Воздухоплов без екипаж (unmanned aircraft)** е секој воздухоплов кој оперира или е дизајниран да оперира самостојно или да биде управуван од далечина без пилот во него;
5. **Воздухоплов полесен од воздух (lighter-than-air aircraft)** е секој воздухоплов кој се одржува во воздух главно со својата аеростатичка сила;
6. **Воздухоплов потежок од воздух (heavier-than-air aircraft)** е секој воздухоплов кој својот узгон во лет главно го добива од аеродинамичните сили;
7. **Воздухоплов со кој се управува од далечина (Remotely Piloted Aircraft)** е воздухоплов без екипаж со кој се управува од станица за управување од далечина;
8. **Воздушен брод (airship)** е воздухоплов полесен од воздухот кој се движи со помош на моторен погон;
9. **Едрилица (glider)** е воздухоплов потежок од воздухот, без мотори, кој узгонот во лет го добива главно од аеродинамичните реакции на површините кои во одредени услови на летот остануваат неподвижни;
10. **Жироплан (gyroplane)** е воздухоплов потежок од воздухот кој се одржува во лет заради реакциите на воздухот на еден или повеќе ротори кои слободно се вртат на приближно вертикални оски;
11. **Земја на регистрација (State of Registry)** е земјата во чиј регистар е впишан воздухопловот;
12. **Крила за слободно летање** се воздухоплови со едноставна конструкција, без мотор, со кои пилотот управува со помош на подвижни аеродинамични површини околу две до три оски, со промена на положбата на тежиштето и/или со команди на излезните краеве од кри-

лата и/или со комбинација и за кои не се бара сообразност (освен за сериско производство). Крилата за слободно летање можат да бидат едноседни или двоседни и се делат на класа змејови без мотор и класа параглајдери;

13. **Мавтокрилец (ornithopter)** е воздухоплов потежок од воздухот, кој се одржува во воздухот пред се заради реакциите на воздухот врз површините со кои се мавта;

14. **Моторизиран змеј** е крило за слободно летање, опремено со помошен мотор, кој може да полетува и да слетува на нозете на пилотот, на помошни тркалца или на скии;

15. **Моторизиран параглајдер** е параглајдер опремен со помошен мотор кој може да полетува и слетува исклучиво на нозете на пилотот;

16. **Огноотопрен материјал (fireproof material)** е материјал кој може да издржи топлина исто како или подобро од челик кога димензиите и во двата случаја се соодветни за специфичната намена;

17. **Парамотор** е ултралесно летало со аеродинамичка купола, со погонски мотор и трицикл;

18. **Ротокоптер (rotocraft)** е воздухоплов потежок од воздухот, на моторен погон, кој се одржува во воздухот пред се заради реакциите на воздухот врз еден или повеќе ротори;

19. **Хеликоптер (helicopter)** е воздухоплов потежок од воздухот кој се одржува во воздух главно заради реакциите на воздухот на еден или повеќе ротори на моторен погон на приближно вертикални оски;

20. **Ултралесен авион** е ултралесно летало со фиксни крила, управуван со подвижни аеродинамички површини по трите оски;

21. **Ултралесен жирокптер** е ултралесно летало со носечка аеродинамичка површина создадена од ротор кој се врти слободно со авторотација и има погонски мотор со потисен или влечен пропелер (елиса) и

22. **Ултралесно летало тежински управувано (Moto-delta)** е ултралесно летало со крило кое има крути делови, се управува со промена на тежиштето најмалку околу две оски, и полетува и слетува исклучиво на подвозје (трицикли).

Член 3

(1) Заради обележување, воздухопловите се класифицираат на начин утврден во Прилогот кој е составен дел на овој правилник.

(2) Класификацијата на воздухоплови од став (1) на овој член не се применува на воздухопловите кои не се по ИСАО стандарди, како и на аматерски градени воздухоплови.

II. Знаци на државна припадност, регистарски ознаки и други евиденциски ознаки

Член 4

(1) Знаците на државна припадност се избираат од државните симболи, вклучени во радискиот сигнал за повик кој е доделен на Република Северна Македонија од страна на Меѓународната унија за телекомуникација.

(2) Знаци на државна припадност на воздухопловите на Република Северна Македонија се знамето на Република Северна Македонија и ознаката „Z3“ (зулу три).

(3) Знаците на државна припадност од ставот (2) на овој член се пријавуваат во Меѓународната организација за цивилно воздухопловство.

Член 5

(1) Регистарските ознаки на воздухопловите кои се впишуваат во Регистарот на цивилни воздухоплови на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: Регистарот на воздухоплови) претставуваат комбинација на букви или комбинација на броеви и тоа:

(а) комбинација на три букви, за означување на воздухоплов со сопствен погон и

(б) комбинација на четири броеви, за означување на воздухоплов без сопствен погон.

(2) Првата буква од регистарските ознаки на воздухопловите со сопствен погон е:

(а) буквата „H“ за хеликоптер,

(б) буквата „O“ за балон,

(в) буквата „B“, за воздухоплови за специјализирани операции,

(г) буквата „U“ за воздухопловите без скипаж и

(д) која било буква за другите воздухоплови со сопствен погон.

(3) Првиот број од регистарските ознаки на воздухопловите без сопствен погон е:

а) бројот 4 за едноседни и

б) бројот 5 за двоседи.

(4) Евиденциските ознаки на воздухопловите кои се впишуваат во Евиденцијата на цивилни воздухоплови на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: Евиденцијата на воздухоплови) претставуваат комбинација од букви и броеви и тоа:

а) за крила за слободно летање:

1) буквата „P“ и комбинација од три или повеќе броеви за параглајдер и

2) буквата „Z“ и комбинација од три или повеќе броеви за змеј.

б) за ултралесни летала:

1) буквите „UA“ и комбинација од три или повеќе броеви за ултралесен авион;

2) буквите „UW“ и комбинација од три или повеќе броеви за ултралесно летало тежински управувано;

3) буквите „UP“ и комбинација од три или повеќе броеви за парамотор;

4) буквите „UH“ и комбинација од три или повеќе броеви за ултралесен хеликоптер;

5) буквите „UG“ и комбинација од три или повеќе броеви за ултралесен жирокоптер;

6) буквите „US“ и комбинација од три или повеќе броеви за ултралесна едрилица;

7) буквите „URH“ и комбинација од три или повеќе броеви за моторизиран змеј и

8) буквите „URP“ и комбинација од три или повеќе броеви за моторизиран параглајдер.

(5) При формирањето на регистарските и евиденциските ознаки од овој член, се внимава да не се користи комбинација која има друго значење во воздушниот сообраќај или може да создаде забуна со:

а) комбинацијата од пет букви која се користи во Меѓународниот кодекс на сигнали, Дел II,

б) комбинацијата од три букви која почнува со Q, а која се користи во Q кодексот и сигналот за опасност SOS и

в) други сигнали за итност на пр. XXX, PAN и TTT.

(6) Сите воздухоплови треба да имаат различни регистарски, односно евиденциски ознаки.

Член 6

(1) Регистарската и евиденциската ознака ја доделува Агенцијата за цивилно воздухопловство (во натамошниот текст: Агенцијата), во постапка за упис на воздухоплов во Регистарот на цивилни воздухоплови односно во Евиденцијата на цивилни воздухоплови, по редоследот на првата следна слободна комбинација на букви, комбинација на броеви или комбинација на букви и броеви за соодветниот вид на воздухоплов.

(2) По исклучок од став (1) од овој член, Агенцијата може да дозволи барателот да избере сам комбинација на букви, комбинација на броеви или комбинација на букви и броеви, соодветно, доколку тие карактери ги исполнуваат условите од овој член и доколку таа ознака не е веќе доделена или резервирана, за што се плаќа соодветен надоместок согласно Тарифникот на Агенцијата.

Член 7

(1) Агенцијата може да резервира регистарски и евиденциски ознаки врз основа на поднесено барање за резервација на регистарска, односно евиденциска ознака од страна на сопственикот, односно операторот на воздухопловот.

(2) За извршената резервација од став (1) на овој член, Агенцијата издава потврда.

(3) Потврдата за резервација на регистарска, односно евиденциска ознака од став (2) на овој член се издава за период од шест месеци.

(4) По истекот на рокот од став (3) на овој член, Агенцијата може слободно да располага со резервираната регистарска, односно евиденциска ознака.

III. Начин и место на обележување на воздухопловите со знаците на државна припадност, регистарските ознаки и други евиденциски ознаки

Член 8

(1) Воздухоплов впишан во Регистарот на воздухоплови, односно во Евиденцијата на воздухоплови, треба да носи плочка за идентификација на која се напишани ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарската, односно евиденциската ознака.

(2) Плочката за идентификација од ставот (1) на овој член треба да биде направена од огноотпорен метал или друг огноотпорен материјал со слични физички својства, во правоаголен облик со димензии не помали од 5 cm x 2 cm.

(3) На воздухоплов потешок од воздухот плочката за идентификација се поставува на видно место, покрај главниот влез на воздухопловот и на пилотската инструментална табла, додека на воздухоплов полесен од воздухот плочката за идентификација се поставува на внатрешната страна на куполата, односно на место заштитено од удар.

(4) На слободен балон без екипаж плочката за идентификација се поставува на видно место на надворешноста на корисниот товар, додека на воздухоплов со кој се управува од далечина, плочката за идентификација се

поставува на видно место, покрај главниот влез на воздухопловот или на одделот или се фиксира на видно место на надворешната страна на воздухопловот доколку не постои главен влез или оддел.

(5) По исклучок од став (1) на овој член, крилата за слободно летање наместо со плочка за идентификација може да се идентификуваат според серискиот број на производителот.

Член 9

Сопственикот, односно операторот на воздухопловот ги одредува површините на воздухопловот на кои ќе се постават знаците на државна припадност и регистарските, односно евиденциските ознаки по претходно добиена согласност од Агенцијата.

Член 10

(1) При обележување на воздухоплов, знаците на државна припадност се ставаат пред комбинацијата од букви или броеви која претставува регистарска ознака и се одвојуваат со црта, при тоа формирајќи една целина.

(2) При обележување на воздухоплов кој не е по ИСАО стандарди, како и на аматерски граден воздухоплов, знаците на државна припадност се ставаат пред комбинацијата од букви и комбинацијата од броеви кои ја сочинуваат евиденциската ознака и трите се одвојуваат меѓу себе со црти, при тоа формирајќи една целина.

(3) Знаците на државна припадност и регистарските, односно евиденциските ознаки се поставуваат на видно место на воздухопловот со боја која битно се разликува од бојата на воздухопловот или се прицврстуваат на воздухопловот на друг начин кој обезбедува сличен степен на трајност.

(4) Бојата со која што се обележуваат знаците на државна припадност, регистарските и евиденциските ознаки треба да има хемиски состав кој нема реакција со материјалот од кој што е направена површината на воздухопловот и со тоа нема да ја нарушува структурата на материјалот.

(5) Знаците на државна припадност и регистарските, односно евиденциските ознаки треба да бидат секогаш чисти и видливи.

(6) На површините кои се одредени за обележување со знаците на државна припадност и регистарските, односно евиденциските ознаки не може да се наоѓаат други ознаки.

Член 11

(1) На воздухоплови потешки од воздухот кои вршат комерцијален воздушен транспорт, ознаката на знамето на Република Северна Македонија се поставува хоризонтално на двете страни на задниот дел од трупот.

(2) На воздухоплови полесни од воздухот, ознаката на знамето на Република Северна Македонија се поставува хоризонтално под максималниот хоризонтален обем на балонот на две места кои се дијаметрално спротивни.

(3) На останатите воздухоплови кои не се опфатени со ставовите (1) и (2) на овој член, ознаката на знамето на Република Северна Македонија се поставува хоризонтално на двете страни на фиксниот дел на вертикалниот стабилизатор.

(4) Ако воздухопловот не поседува ниту еден дел за обележување, наведен во ставовите (1), (2) и (3) на овој член, ознаката на знамето на Република Северна Македонија се поставува на место кое овозможува лесна идентификација на воздухопловот.

(5) Димензијата на ознаката на знамето на Република Северна Македонија со кое се обележуваат воздухоплови потешки од воздухот кои вршат комерцијален воздушен транспорт и воздухоплови полесни од воздухот, треба да биде најмалку 60 cm x 30 cm, а за другите воздухоплови треба да биде најмалку 30 cm x 15 cm.

(6) Доколку на воздухопловот не може да се постави ознаката на знамето на Република Северна Македонија со димензиите пропишани во став (5) на овој член, по претходна согласност на Агенцијата може да се постави ознака на знамето на Република Северна Македонија со соодветни димензии кои ќе обезбедат јасна идентификација на воздухопловот.

(7) По исклучок од став (6) на овој член, доколку воздухопловот не поседува соодветна површина за поставување на ознаката на знамето на Република Северна Македонија, истата може да не се постави со претходна согласност на Агенцијата.

Член 12

(1) На воздухоплов полесен од воздухот ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки се обележуваат на следниот начин:

а) на воздушен брод (airship): на трупот или на површината на стабилизаторот и тоа:

- доколку се ставаат на трупот, се ставаат по должината на површината над надолжната оска од секоја страна на трупот и на неговата горна површина, по симетриска линија;

- доколку се ставаат на површината на стабилизаторот, се ставаат на хоризонталниот и вертикалниот стабилизатор. На хоризонталниот стабилизатор се ставаат на десната половина на горната површина и на левата половина на долната површина, со врвовите на буквите и броевите свртени кон нападната ивица. На вертикалниот стабилизатор се ставаат на секоја страна на долната половина на стабилизаторот, со буквите и бројките поставени хоризонтално.

б) на сферични балони (кои не се слободни балони без екипаж): на две места кои се дијаметрално спротивни, во близина на максималниот хоризонтален обем на балонот.

в) на несферични балони (кои не се слободни балони без екипаж): на секоја страна, во близина на максималниот попречен пресек на балонот непосредно над надолжната трака на која се прицврстени јажињата (rigging band) или над точките на приклучокот за јажињата кои ја држат корпата на балонот.

(2) На воздухопловите полесни од воздух (кои не се слободни балони без екипаж), ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки кои се обележани на страните треба да бидат видливи од страна кога воздухопловот е во лет и од земја.

(3) На слободните балони без екипаж ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки треба да се постават на плочката за идентификација.

Член 13

(1) На воздухоплов потезок од воздухот, ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки се обележуваат на:

а) крилата и тоа: на левата половина на долната површина на левото крило освен ако се протегаат низ целата негова долна површина. Доколку е можно, ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки се поставуваат на еднаква оддалеченост од нападната и излезната ивица. Врвовите на буквите и бројките од ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки треба да бидат свртени кон нападната ивица на крилото;

б) трупот (или соодветна структура на воздухопловот) или вертикални опашни површини. На воздухоплов потезок од воздухот се поставуваат на двете страни на трупот (соодветна структура на воздухопловот) помеѓу крилата и опашните површини или на двете страни на горните половици на вертикалните опашни површини. Доколку ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки се поставуваат на една вертикална опашна површина, истите се обележуваат на двете страни, а во случај кога се поставуваат на повеќе вертикални опашни површини, тогаш се обележуваат на надворешната страна на надворешните површини.

(2) Ако воздухопловот потезок од воздухот не поседува ниту еден дел за обележување, наведен во став (1) на овој член, ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки се обележуваат на начин со кој се овозможува лесна идентификација на воздухопловот.

Член 14

(1) Висината на ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки на воздухоплови потешки од воздухот треба да биде најмалку 50 cm-за ознаки на крилата на воздухопловот, односно најмалку 30 cm-за ознаки на трупот (или соодветни структури) и на вертикалните опашни површини.

(2) Висината на ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските ознаки на воздухоплови полесни од воздухот, треба да биде најмалку 50 cm.

(3) Ширината на секоја буква и број освен буквата „I“ и бројката „1“, како и должината на цртата меѓу ознаката „Z3“ и регистарската, односно евиденциската ознака изнесуваат 2/3 од висината на буквите и бројките.

(4) По исклучок од ставовите (2) и (3) на овој член, димензиите на ознаките „Z3“ (зулу три) и регистарските ознаки на слободни балони без екипаж ги определува Агенцијата, земајќи ја предвид големината на корисниот товар на кој е поставена плочката за идентификација.

(5) Доколку воздухоплов полесен од воздухот не поседува делови со доволна големина за да бидат поставени ознаките од став (2) на овој член, или доколку воздухоплов потезок од воздухот не поседува ниту еден дел од ставот (1) на овој член или истите не се доволно големи, димензиите на знаците на државна припадност и регистарските, односно евиденциските ознаки се определуваат од страна на Агенцијата со цел да се обезбеди јасна идентификација на воздухопловот.

Член 15

(1) Буквите и бројките во ознаката „Z3“ (зулу три) и регистарските, односно евиденциските ознаки на воздухопловот, треба да бидат со исти димензии.

(2) Ознаката „Z3“ (зулу три), регистарските, односно евиденциските ознаки на воздухопловите и скратените регистарски ознаки се испишуваат со латиница, големи букви во фонт „Arial (Bold)“ без украси и арапски броеви без украси.

(3) Буквите, броевите и цртите треба да бидат испишани со полна линија и во боја која јасно се разликува од бојата на позадината. Дебелината на линијата изнесува 1/6 од висината на буквите и броевите.

(4) Буквите, броевите и цртите треба да бидат меѓусебно одвоени со простор од најмалку 1/4 од ширината на буквата или бројот.

Член 16

(1) На воздухоплов потезок од воздухот може да се обележат и скратени регистарски ознаки составени од последните две букви или последните два броја, на површини кои се видливи од предната страна на воздухопловот кога стои на земја (носот на воздухопловот, или на предната врата од просторот на носната нога од стојниот трап и слично).

(2) Висината на скратените регистарски ознаки треба да биде најмалку 30 cm.

(3) Доколку воздухоплов потезок од воздухот не може да се обележи согласно став (2) на овој член, димензиите на скратените регистарски ознаки се определуваат од страна на Агенцијата со цел да се обезбеди јасна идентификација на воздухопловот.

Член 17

Во случај кога воздухопловот се брише од Регистарот, односно од Евиденцијата на воздухоплови, операторот на воздухопловот треба пред испораката на воздухопловот да ги отстрани знаците на државна припадност, регистарската, односно евиденциската ознака и плочката за идентификација.

IV. Преодни и завршни одредби

Член 18

Со денот на влегувањето во сила на овој правилник престанува да важи Правилникот за начинот и местото на обележување на воздухоплови регистрирани и евидентирани во Република Северна Македонија со знаците за државна припадност, регистарските ознаки и другите ознаки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 13/15, 21/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ 119/19).

Член 19

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија.“

Бр. 10-80/1
27 јануари 2025 година
Скопје

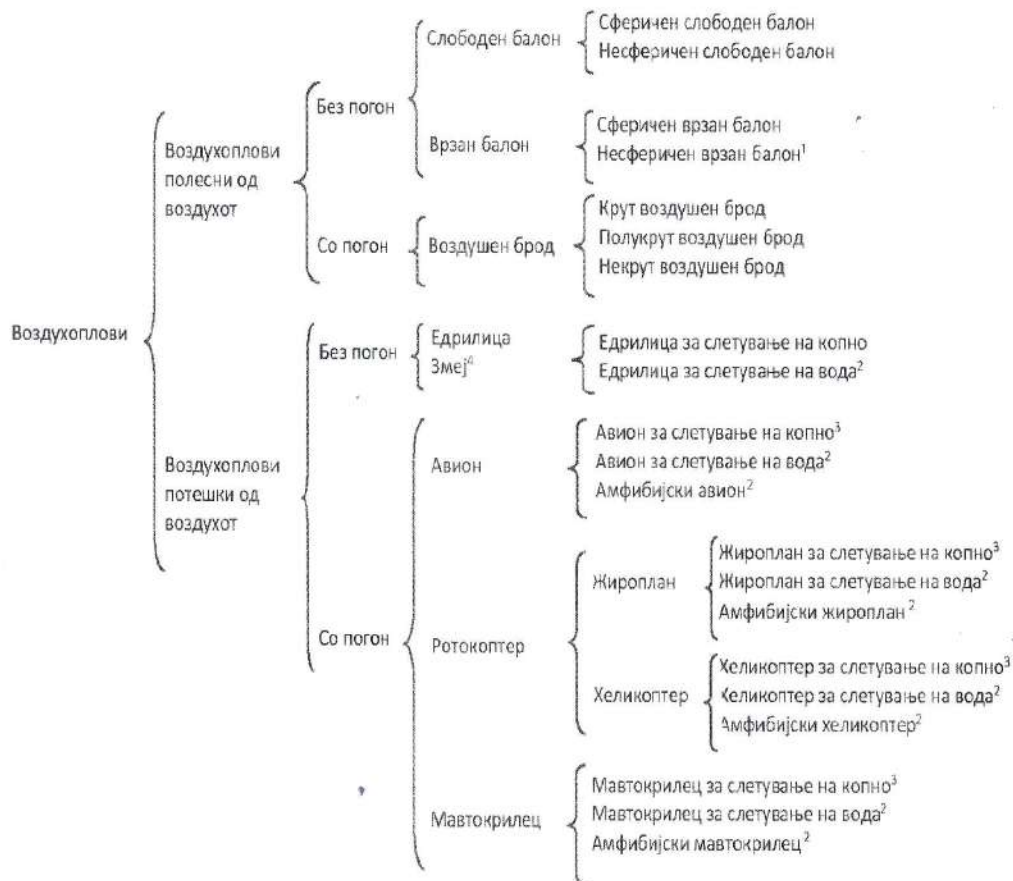
Директор на Агенцијата
за цивилно воздухопловство,
Драги Стојаноски, с.р.

ПРИЛОГ

Класификација на воздухоплови

1. Воздухопловите се класифицираат согласно Табелата 1 дадена подолу.
2. Воздухоплов кој е наменет да се користи без пилот во воздухопловот понатаму се класифицира како воздухоплов без екипаж.
3. Воздухопловите без екипаж ги опфаќаат слободните балони без екипаж и воздухопловите со кои се управува од далечина.

Табела 1. Класификација на воздухоплови

1. Општо определен „змеј-балон“.
2. „Пловки“ или „чамец“ може да се додаде ако е потребно.
3. Вклучува воздухоплов опремен со стоен трап во вид на скии (замена „копно“ за „снег“).
4. Само со цел да се постигне целина.